

УДК 031=111(477):004.91

Роман Сенькусь

професор,

Канадський інститут українських студій,

керівник видавничої програми

Англомовна енциклопедія України та її спадкоємець, <www.encyclopediaofukraine.com>

Англомовна гаслова енциклопедія України вийшла в п'ятьох великоформатних томах (разом 4 320 сторінок) упродовж 1984–93 рр. під заголовком «Encyclopedia of Ukraine». Видало її видавництво Торонтського університету для Канадського інституту українських студій (далі КІУС), Наукового товариства ім. Шевченка в Західній Європі (далі НТШ) та Канадської фундації українських студій (далі КФУС). Почин цьому проєктові дав д-р Юрій С. Н. Луцький, відомий славіст, професор Торонтського університету й перекладач української літератури на англійську мову. Від заснування КІУСу в 1976 році до листопада 1982 року він був керівником його Торонтського відділу.

У 1960-их роках д-р Юрій Луцький також зіграв велику роль у проєкті англомовного перекладу трьох тематичних томів «Енциклопедії українознавства» (далі ЕУ), які були написані й видані (1949–52) під керівництвом д-рів Володимира Кубійовича і Зенона Кузеля в осідку НТШ в містечку Сарсель біля Парижу з участю 102 діаспорних науковців у Західній Європі та Північній Америці. Підготовку перекладу і його видання Видавництвом Торонтського університету у двох великих томах під заголовком «Ukraine: A Concise Encyclopaedia» (1963, 1970) профінансував Український народний союз у США.

У перших місяцях існування КІУСу д-ри Юрій Луцький та Іван Лисяк-Рудницький переконали д-ра Манолія Лупула, першого директора (1976–86) КІУСу та професора педагогіки Альбертського університету в м. Едмонтон, у науковій й політичній необхідності перекласти 11 томів гаслової частини ЕУ. Унаслідок цього у 1977 році д-ри Манолій Лупул і Володимир Кубійович підписали угоду про співпрацю над таким проєктом між КІУСом і НТШ, і д-р Юрій Луцький розпочав роботу над підготовкою перекладу гасел першого тому. Україномовні гасла приготували і надсилали йому із Сарселю д-ри Володимир Кубійович і Аркадій Жуковський. Більшість перекладів тоді виконував мій недавньо покійний друг і коле-

га д-р Тарас Закидальський (1941–2007), після чого д-р Юрій Луцький їх перевіряв і дещо виправляв. На жаль, такий підхід до роботи не був досконалим і залишилось багато непослідовно перекладених назв та інші текстуальні проблеми. Крім того, багато гасел, особливо ті, які були написані упродовж 1950–1960-их років, потребували доповнення і осучаснення. Д-р Юрій Луцький вважав, що така робота над змістом була відповідальністю проф. Володимира Кубійовича та його НТШівських колег, а не його самого.

Після призначення мене першим англомовним літературним редактором цього проекту в 1980 році мені стали відомі всі його недоліки. Коли влітку 1982 року, під час моїх відвідин Едмонтону, д-р Манолій Лупул попросив мене дати йому відверту оцінку роботи над першим томом, я розповів йому про стан проекту. Внаслідок цього д-р Манолій Лупул вирішив, що треба налагодити ситуацію. Скоро після того він довідався, що його друг д-р Данило Гусар Струк, колега д-ра Юрія Луцького, мав велике бажання включитися в роботу проекту. Д-р Манолій Лупул уважав, що призначення Данила Струка відповідальним редактором проекту під керівництвом Юрія Луцького допоможе розв'язати багато проблем. Але Юрій Луцький, який з різних причин мав антипатію до Данила Струка, відмовився прийняти таку пропозицію. Він сказав Манолію Лупулеві, що залишить проект, якщо Данила Струка буде призначено, думаючи, що це спонукає Лупула відмовитися від своїх планів. Проте Манолій Лупул дуже хвилювався, що вихід недосконало перекладаної та перестарілої енциклопедії негативно вплине на репутацію КІУСу. Знаючи, що збереження status quo у проекті й відсутність участі Данила Струка нічого доброго не принесе, він прийняв резигнацію Юрія Луцького в листопаді 1982 року.

Так розпочався період понад десяти років моєї інтенсивної, можна сказати «стахановської», роботи старшого літературного редактора проекту «Encyclopedia of Ukraine» під керівництвом проф. Данила Струка, відповідального редактора перших двох томів (1984, 1988), а згодом, після смерті проф. Володимира Кубійовича, головного редактора 3 – 5 томів, які вийшли восени 1993 року, та дальшої роботи над проектом аж до своєї передчасної смерті в 1999 році. Нашим першим завданням було укласти реєстр усіх гасел і написати правописний, стилістичний, термінологічний та ономастичний посібник для авторів, перекладачів і редакторів проекту. Д-р Данило Струк придбав перший комп'ютер для нашої роботи на початку 1983 року за тоді астрономічну суму понад 25 000 канадських доларів, а від другої половини 1980-их років усі редактори в нашому б'юро мали свої особисті комп'ютери та інтернетний зв'язок у своїх кабінетах.

Комп'ютеризація проекту набагато полегшила нашу працю та дозволила нам ефективніше виконувати надмірно важкий і навіть понаднормовий графік нашої роботи упродовж наступного десятиліття. У співпраці з 33-ма науковими редакторами ділянок та членами редакційної ради проекту в різних містах, наша невелика

група 5 – 7 працівників у Торонто переклала, перевірила, доповнила й відредагувала 20 000 гасел-статей, які написали ми та понад двісті авторів у різних країнах, включно в Україні від 1990-го року. Наша ціль була дати світові найкраще, найповніше й невикривлене джерело інформацій про всі аспекти України, її жителів та українців за кордоном.

Я вважаю, цієї мети було до великої міри досягнуто, судячи з рецензій на окремі томи «Encyclopedia of Ukraine» в наукових журналах. Сьогодні тисячі комплектів цієї енциклопедії зберігаються в багатьох приватних книгозбірках та у фондах найкращих наукових і університетських бібліотек світу. Енциклопедією користуються наукові дослідники, державні установи, студенти і загальна публіка в багатьох країнах.

Після закінчення нашої роботи над п'ятитомною «Encyclopedia of Ukraine» в 1993-му році, настала перерва. Були фінансові обмеження – адже підготовка цих томів коштувала КІУСу кілька мільйонів доларів і великий відсоток свого бюджету протягом 15-и років, і даліше оплачування проекту до такої міри стало неможливим. (Крім цих витрат, КФУС профінансувала гонорари авторам статей і редакторам ділянок, та завдяки придбанню великих видавничих грантів від урядів Канади та провінцій Манітоби, Саскачевану та Британської Колумбії, кошти друку томів). Більшість працівників торонтського бюро проекту було звільнено або переведено на іншу роботу в КІУСі. Д-р Данило Струк узяв заслужену дворічну відпустку, після чого він продовжив замовляти й отримувати нові та доповнені гасла для запланованого шостого тому енциклопедії. З допомогою бібліотекаря НТШ Ірени Попович у Сарселі, мій колега Андрій Макух уклав показчик до 1 – 5 томів і список поправок до них. Видавництво КІУСу видало його роботу окремим томом у 2001 році, знову ж таки з фінансовою допомогою КФУСу. Проте робота над редагуванням гасел 6-го тому ще не почалася, коли д-р Данило Струк несподівано помер улітку 1999-го року на 59-му році життя.

Зі смертю Данила Струка постало питання: чи припинити роботу над енциклопедією, чи якимось продовжувати. Порадившись із колегами, я запропонував директорові КІУСу, Зенону Когутові, ідею продовження роботи у формі електронної енциклопедії під моїм керівництвом. Д-р Зенон Когут прийняв мою пропозицію, адже закрити проект не мало сенсу: упродовж двадцяти двох років існування проекту його працівники зібрали велику базу даних, книжок, статей та архівних матеріалів, було вишколено групу талановитих і фахових авторів і редакторів, які були готові й спроможні далі працювати на користь України та україністики.

Ціль проекту електронної енциклопедії України – створити найкраще, найповніше і найавторитетніше енциклопедичне джерело про Україну та її жителів англійською мовою, яке буде безплатно доступне користувачам інтернету по всьому світі. З таким наміром був створений наш веб-сайт <www.encyclopediaofukraine.com>.

Від початку 2001-го року невеличка група «енциклопедистів» працює над цим проектом під моїм керівництвом та наглядом менеджера веб-сайту проекту, д-ра Марка Роберта Стеха. Наш веб-сайт поміщатиме всі гасла в перших 5-ох томах «Encyclopedia of Ukraine» зі всіма потрібними поправками і доповненнями, а також тисячі нових гасел, головню про різні аспекти пострадянської України. Усе це можна буде постійно доповнювати.

Від 2001 року, на жаль, ніхто з КІУСу не працює на повну ставку над енциклопедією, а також має інші робочі обов'язки, унаслідок чого цей проект поступає, але повільно. З допомогою двох комп'ютерників д-р Марк Стех створив веб-сайт, на якому можна побачити діякритичні знаки в різних мовах (такого немає на інших сайтах). Багато гасел ілюстровані картами, фотографіями і художніми репродукціями, і користувачі мають можливість послухати уривки мелодій і пісень народної музики та творів українських композиторів, співаків і музикантів. Поміщення гасел на веб-сайті у форматі HTML і створення лінків до інших гасел та інтернетних джерел інформацій вимагає прискіпливої роботи, якої не можна швидко виконувати. Єдина цьому розв'язка – збільшення бюджету проекту, щоб уможливити наймання принаймні 5-ох працівників на повну ставку. На жаль, КІУС не має фінансових можливостей виділити такі кошти (він і так видає на проект понад сто тисяч доларів щороку). Тому проект потребує підтримки КФУСу та інших фондаций і щедрих жертводавців (таких, як, наприклад, п. Дарія Муцак-Ковальська, п. Ольга Павлюк і п. Юрій Костюк). Проте проект досі не отримав підтримки одного великого фундатора, який своєю пожертвою міг би розв'язати всі фінансові недостачі і брак кадрів.

Попри всі названі вище труднощі, працівники проекту віддано працюють. Понад 3 000 гасел, багато з яких були виправлені й доповнені, вже поміщені на веб-сайті проекту разом із сотнями ілюстрацій, карт і аудіокліпів. Від 200 до 600 людей щодня відвідують <www.encyclopediaofukraine.com>, який постійно удосконалюється.